

Boganmeldelser.

Landbrugets Rentabilitet. Kritisk Studie til Belysning af Rentabilitet i Landbruget med specielt Hensyn til Tiden før Verdenskrigens Udbrud. Af Kaptejn *M. Pedersen*, tidligere Ejer af »Ebbestrupgaard«. (G. B. N. F. 1916.)

Af Anmeldelser i Landbrugets Ugeblade saavel som i Dagspressen vil ovennævnte Skrift være de fleste af Tidsskriftets Læsere bekendt, og mange har sikkert ikke ladet sig nøje med det Indtryk, som de gennem Anmeldelserne har modtaget, men anskaffet Bogen og gjort den til Genstand for et nærmere Studium, hvilket den i høj Grad fortjener. I dansk Landbrugslitteratur er den enestaaende baade i Henseende til Indhold og Form, og den har heller ikke noget egentligt Forbillede i andre Landes landøkonomiske Litteratur.

Forfatteren kalder selv sin Bog en kritisk Studie, men denne Betegnelse er hverken rammende eller udtømmende. Af en Studie at være er den for fordringsfuld og kraftig i Linjerne, og hvad det kritiske Moment angaar, saa overskygges Kritikerens jævnlig af Docenten. Vel uddeler Forfatteren ofte droje Hug til forskellige Sider, men en Del af dem falder ret tilfældigt, og man faar nærmest det Indtryk, at Forfatteren enten har savnet Lyst eller Evne til en virkelig kritisk Behandling af det Materiale, som har staaet til hans Raadighed, og som han i ikke ringe Udstrækning benytter.

Til Gengæld har han med rund Haand doceret egne Erfaringer og Undersøgelser paa en saadan Maade, at Bogen i Virkeligheden mere kommer til at fremtræde som en Art landøkonomisk Haandbog end som en kritisk Studie af Landbrugets Rentabilitet, og man kommer uvilkaarligt til at tænke paa, hvad ogsaa oplyses i Forordet, at Bogens forskellige Afsnit oprindeligt er udarbejdede i Foredragsform.

Det er, naar man læser dem, som hører man Foredragsholderens Stemme, og hvem der har set Kaptejn Pedersen paa en Talerstol, kan vanskelig frigøre sig for Indtrykket af hans energiske og livfulde Person, der med alle til Raadighed staaende Midler søger at indprente Tilhørerne sin Opfattelse af det paagældende Spørgsmaal.

Og som Manden er, saaledes er hans Bog: livfuld og interessant, trods de mange Tal, fuld af Paastande, understregede og fremhævede med kraftig Haand, til Tider maaske lidt for kraftig! De mange voldsomme Ord og den rigelige Benyttelse af fede Typer kan i Længden komme til at virke lidt sløvende paa Læseren, men Indholdet og fremfor alt de mange instruktive Beregninger holder Interessen fangen, og selv om det selvfølgelig ikke er af de Bøger, som man læser i eet Aandedrag, saa virker den dog ikke trættende for Læsere, der har en lille Smule Øvelse i at se paa Tal.

Forfatteren er selv noget ængstlig for de mange Tabeller, fordi han ved, at Landmanden ikke kan lide Tal, men han hævder paa den anden Side, at Tallene er nødvendige, og der er ingen Ting, som Landmanden trænger mere til end lære at tumle med Tal. Her har Bogen aabenbart en stor Mission. Thi det er jo rigtigt, at Landmændene ikke elsker Tal. De mange Beretninger med lange Kolonner af »døde« Tal har gjort dem ængstlige og kølige. Men her kommer Kaptejn Pedersen med en Bog, der trods sine 180 Tabeller er næsten kemisk fri for »døde Tal«. Hver enkelt Tabel belyser, som oftest paa en let overskuelig Maade, et økonomisk Spørgsmaal, der er aktuelt, og hvorom de allerfleste Landmænd savner Besked. Den Slags Tabeller bliver ikke kedelige eller trættende, tværtimod, de giver Læserne Lyst at fremskaffe tilsvarende Tal fra deres egen Bedrift for derved at faa Lejlighed til Sammenligning, og dette har, efter Forfatterens Udsagn, netop været et Hovedformaal med Bogen, omend ikke dens eneste.

Det er aabenbart, at Kaptejn Pedersen tillige har sat sig som Opgave at yde et positivt Bidrag til Belysning af Landbrugets Rentabilitet, saavel i dets Helhed som med Hensyn til dets enkelte Grene. Men rent bortset fra, at Bogen er skrevet under helt andre økonomiske Forudsætninger end de nuværende, saa er det ikke lykkedes at besvare disse Spørgsmaal paa en saadan Maade, at Svarene kan tillægges almindelig Betydning. Dertil har det Materiale, som Forfatteren har haft til Raadighed, været for spinkelt og for mangelfuldt, selv om det paa enkelte Omraader kan fremvise Resultater, der, sammenholdt med det, vi kendte i Forvejen, har almen Værdi. Men

hvor der mangler regnskabsmæssigt underbyggede Tal, hjælper Forfatteren sig paa anden Maade, saaledes at Resultaterne ofte faar et Sandsynlighedspræg over sig, der næsten virker mistænkeligt. Dette kommer bl. a. frem, hvor der foretages Sammenligning mellem forskellige »Systemer«. Ofte overraskes man ved at se, at Forskellen paa Enderesultaterne ikke bliver større, og man fristes til at tro, at en Sammenligning paa Grundlag af et virkeligt Regnskabsmateriale vilde have givet et ganske andet Resultat.

Men desværre, et saadant Materiale mangler endnu, og Kaptejn Pedersens Bog kan selvfølgelig ikke afhjælpe denne Mangel; den kan kun yderligere understrege, hvad der ogsaa fra anden Side er fremhævet — Vigtigheden af snarest muligt at søge Manglerne afhjulpne gennem en organiseret Regnskabsføring.

Med Hensyn til Stoffets Ordning og Inddeling er Bogen let overskuelig, og de enkelte Hovedafsnit er udarbejdede saa selvstændigt, at flere af dem kan læses med godt Udbytte for sig, men selvfølgelig bør de helst læses i den Rækkefølge, hvori Forfatteren har anbragt dem, og det er følgende:

- I. Kægbugets Rentabilitet.
- II. Hesteholdets Rentabilitet.
- III. Svineholdets Rentabilitet.
- IV. Gødningens Rentabilitet.
- V. Jorddyrkningens Rentabilitet.
- VI. Det samlede Landbrugs Rentabilitet.

Endelig indeholder Bogen et syvende Afsnit, hvori behandles forskellige aktuelle Spørgsmaal som Ejendoms køb, Vurdering til Laan, Ejendomspriser etc., ja Forfatteren viger end ikke tilbage for at kaste et Blik ind i Fremtiden, og det Billede, han her opruller, er ikke meget opmuntrende for danske Landmænd. Muligvis har Forfatteren ogsaa selv haft paa Fornemmelsen, at han her maler med lovlig mørke Farver, thi han slutter sine Spaadomme med at minde om det gamle Ord: »man skal haabe det bedste, men være forberedt paa det værste«, og ud fra denne Opfattelse kan Spaadommene maaske siges at være paa deres Plads, saa meget mere, som Forfatteren ikke nøjes med at pege paa Ondet, men ogsaa anviser Midler til dets Bekæmpelse.

Fra forskellig Side er den Anskuelse fremsat, at dette Afsnit af Bogen i Forbindelse med Afsnittet om Køb af Landejendomme er dens bedste, og det skal indrømmes, at Forfat-

teren her faar Lejlighed til at fremsætte en Række Sandheder i en meget virkningsfuld Form. Som Eksempel skal blot nævnes den Maade, hvorpaa Risikoen ved at købe en »forsømt« Gaard demonstreres; det er ypperligt gjort, og de udførte Beregninger understøtter her paa en fortrinlig Maade den knappe, men kraftige Tekst.

Men det maa ikke glemmes, at Forudsætningen for Opstillingen af disse Taleksempler er de Beregninger, som er gaaet forud, og hvor anerkendende man end stiller sig overfor Slutningskapitlet, saa er det dog det Arbejde, som er nedlagt i de forudgaaende Afsnit, der har den blivende Værdi.

Ved Gennemlæsningen af de enkelte Afsnit faar man det Indtryk, at Forfatteren ikke med samme Kærlighed har beskæftiget sig med dem alle, ja om et enkelt Afsnit, Gødningens Rentabilitet, udtaler han endog, at han er gaaet til Arbejdet med den mest aabenbare Ulyst, og han er heller ikke selv tilfreds med det Resultat, hvortil han er kommen. Med Hensyn til et enkelt Punkt, Staldgødningens Vurdering, foreslaar han endog Nedsættelsen af en særlig Kommission for at løse Knuden. Og dog er Vanskelighederne ved Vurderingsspørgsmaalet ikke saa store som de Vanskeligheder, der frembyder sig ved en rigtig Fordeling af Gødningens Værdi paa de enkelte Afgrøder.

Det vil føre alt for vidt at komme nærmere ind paa de Fremgangsmaader, som Forfatteren her foreslaar. Det skal dog anføres, at han resolut bryder Staven over en simpel Fordeling paa Grundlag af Foderenhedsproduktionen, idet han hævder, at denne er ganske ubrugelig som Maal for de enkelte Afgrøders Gødningsforbrug. Der maa foruden til Afgrødens Størrelse ogsaa tages Hensyn til dens kemiske Sammensætning, og ved Hjælp af et nyt Begreb, »Gødningsenheden«, foretages Fordelingen da paa Grundlag af de beregnede Mængder bortført Kvælstof, Fosforsyre og Kali, idet Forfatteren ved en »Gødningsenhed« forstaar den Mængde af ovennævnte Næringsstoffer, der, sammensat i det for hver enkelt Planteart bestemte Forhold, kan købes for 1 Øre. For hver enkelt Afgrøde beregnes dens »Gødningstal« — d. v. s. det Antal Gødningsenheder, der medgaar til Produktion af 100 Foderenheder i den paagældende Afgrøde.

Men det samlede Forbrug af Plantenæring skal ikke erstattes gennem Gødskningen, og Forfatteren angiver derfor i pCt. for de enkelte Hovedafgrøder, hvad man normalt maa regne med at skulle erstatte. Disse saakaldte »Erstatningsprocenter« er for:

Korn- og Frøafgrøder samt Sukkerroer.....	80 %
Alle andre Slags Rodfrugter samt Staldfoder.....	60 %
Vedv. Græs til Afgræsning.....	40 %
1ste og 2det Aars Græs indenfor Driften.....	20 %

men selvfølgelig maa Erstatningsprocenterne variere noget efter Omstændighederne, og dette vil navnlig blive nødvendigt for Græsafrødernes Vedkommende.

En Simplificering af de hidtil anvendte Fremgangsmaader ved Staldgødningens Fordeling er Kaptejn Pedersens Metode ikke, og den har desuden den Svaghed tilfælles med disse, at den giver rigelig Plads for Vilkaarlighed; men det er alligevel sandsynligt, at Forfatteren her er inde paa en Vej, som med Tiden kan blive farbar, og som i hvert Fald frembyder visse Fordele sammenlignet med en Fordeling alene paa Grundlag af Foderenhedsproduktionen.

I Sammenligning med det Arbejde, som Forfatteren ofrer Staldgødningen, er hans Behandling af Kunstgødningens Rentabilitet meget overfladisk, og de Betragtninger, som her fremsættes, er ikke alle lige værdifulde. Paastanden om, at det vil være ganske omsonst at anvende Kunstgødning paa vand-sur og kalkfattig Jord er saaledes ikke rigtig, eftersom Forsøgene ofte viser god Virkning af letopløselig Kunstgødning paa Jorder med sur Reaktion. Men derfor skal man selvfølgelig ikke undlade at bringe Jordens Reaktionsforhold i Orden saa hurtigt som muligt.

Efter Afsnittet om Gødningens Rentabilitet følger et meget interessant og værdifuldt Kapitel om Jorddyrkningens Rentabilitet, hvor Forfatteren gør Brug af de forannævnte Metoder til Beregning af Staldgødningens Værdi og dens Fordeling. Det maa nævnes med Anerkendelse, at der overalt ved Beregningen af de enkelte Afgrøders Rentabilitet og Produktionspris pr. Foderenhed er medtaget saavel de »almindelige Driftsudgifter« som Skatter, Renter og Driftslederløn, hvilket selvfølgelig er nødvendigt, naar man vil finde den »sande« Produktionspris. Det er ikke uden Grund, at Forfatteren kritiserer de Tal for Produktionsudgifter, som jævnlig ser Lyset herhjemme, thi selv om der ogsaa kan rejses berettigede Indvendinger mod en Del af de Resultater, som Kaptejn Pedersen kommer til i sine Beregninger, saa ligger Forklaringen hertil mindre i de anvendte Metoders Mangler end i den Vilkaarlighed, hvormed selve Grundlaget — Afgrødernes indbyrdes Størrelse — fastsættes.

Naar Kartoffeldyrkningen f. Eks. stiller sig saa gunstigt i

Forhold til de andre Hovedafgrøder, saa skyldes dette særlig den Omstændighed, at Forfatteren her regner med en Middelafgrøde af 150—160 Tdr. under Forhold, hvor Kornafgrøderne samtidig giver 15 Fold og Roerne 350 Tdr. Disse Tal svarer næppe til det normale Forhold mellem de tre Afgrøders Produktion, og man fristes til at mistænke Forfatteren for en lille Svaghed overfor Kartofflerne, hvis gode Egenskaber ogsaa anden Steds i Bogen berømmes. Det skal dog samtidig anføres, at Kaptejn Pedersen bestemt fraraader en kritikløs Udvidelse af Kartoffelarealet, navnlig paa de bedre Jorder.

Som nævnt frembyder Afsnittet om Jorddyrkningens Rentabilitet meget af Interesse. Ved Fastsættelsen af Prisen pr. Arbejdsdag for Mænd saavel som for Heste har Forfatteren haft gode Støttestrukturer i Regnskaberne fra Ebbestrupgaard, og der kan næppe anføres noget væsentligt mod de benyttede Middeltal, som falder ganske godt sammen med tilsvarende Tal andensteds fra. Det samme gælder om Tallene for de enkelte Afgrøders Krav til Haandkraft og Hestekraft, naar man sammenligner disse Tal med Tallene fra Konkurrencerne paa Sjælland*) og tilsvarende Tal fra Tyskland. Ganske vist er Kaptejn Pedersens Tal noget højere, men han har ogsaa paa-lignet de enkelte Afgrøders Arbejdspræstationer, som ikke er medtagne paa Sjælland, og som forhøjer Tallene noget.

Som Afslutning paa dette Afsnit anstiller Forfatteren nogle »kritiske Betragtninger« over de Resultater, han selv og andre er komne til ved Beregninger af denne Art, og han fremhæver, hvor nødvendigt det er ved disse Beregninger at benytte en forskellig Pris pr. Foderenhed i Kærne- og i Grovfoder. En Række Sammenligninger mellem de enkelte Afgrøders Rentabilitet under forskellige Driftsforhold er meget instruktive og lærerige, men »Resultaterne« kan ikke tillægges almindelig Betydning paa Grund af det vilkaarligt valgte Udgangspunkt.

Vender vi os fra Planteavlen til Bogens tre første Afsnit, der omhandler Husdyrbrugets Rentabilitet, støder vi først paa Kvægholdet. Dette Afsnit indledes med en Foderenhedstabel, der angiver den Skala, hvorefter Foderet overalt er omsat i Foderenheder. At denne Skala allerede var forældet, da Forfatteren skrev sin Bog og er det end mere nu, maa selvfølgelig

*) Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlen paa Sjælland 1915. S. 62—67.

anses for uheldigt, men det betyder dog mindre for de efterfølgende Beregninger, fordi Resultaterne alligevel ikke holder Stik under de nuværende Prisforhold.

Hovedsagen er, at de enkelte Beregninger er stillede op paa en saadan Maade, at Læseren har let ved at forstaa og kontrollere Tallene, og enhver interesseret Husdyrbruger vil sikkert med Udbytte kunne læse disse Afsnit. Foruden de forskellige Rentabilitetsberegninger rummer netop denne Del af Bogen en Rigdom af Iagttagelser og Erfaringer, der fremsat paa en fornøjelig og original Maade gør Bogen til en fuldstændig Haandbog i økonomisk Husdyrbrug.

Det er vanskeligt at sige hvilket Afsnit, der særlig bør fremhæves, men man faar uvilkaarligt Indtryk af, at Svineavl og Svinehold har haft Forfatterens Interesse i særlig Grad, medens Hesteholdet aabenbart kun interesserer ham ud fra det Synspunkt, at Hestekraften er et nødvendigt Onde i Landbruget. Nogen stor Tro paa, at Hesteavl og Opdræt skulde have nogen Berettigelse som selvstændig Produktionsretning har Forfatteren aabenbart ikke, at dømme efter de Beregninger han anstiller vedrørende dette Spørgsmaal. Man faar uvilkaarligt det Indtryk, at han her bevæger sig paa et Omraade, hvor han ikke har Erfaringens solide Grundlag at staa paa. Mange af de Argumenter, som føres i Marken er vel værd at mærke sig, naar Talen er om Hestetillæg og Opdræt, men der er næppe mange Opdrættere, som har Erfaringer eller Regnskaber at støtte sig til paa dette Omraade, der vil give Forfatteren Ret i hans pessimistiske Syn paa denne Produktionsretning.

I Bogens sidste Hovedafsnit er der paa Grundlag af de i de foregaaende Afsnit beregnede »Normer« udarbejdet et fuldstændigt Driftsoverslag for 2 Ejendomme paa 80 Tdr. Land og med forskellige Driftssystemer, hvoraf det ene har Helbrak og kun 1 Roemark, medens det andet har 2 Roemark og ingen Brak. I Overensstemmelse hermed er Besætningen selvfølgelig ogsaa større paa den sidstnævnte Gaard. For hvert Driftssystem er Beregningerne udførte paa Grundlag af en Planteproduktion, der svarer til henholdsvis 12, 15 og 18 Fold Korn, idet de andre Afgrøders Størrelse er sat i Forhold hertil.

Ser man bort fra de Indvendinger, som kan gøres saavel mod Ansættelsen af de enkelte Afgrøders relative Størrelse som mod de benyttede Produktions- og Udnyttelsespriser, saa frembyder disse Driftsoverslag overordentlig stor Interesse, og navnlig er det under de nuværende Forhold meget interes-

sant at se, hvorledes det gennem Tabellerne paavises, at nedadgaaende Konjunkturer først gaar ud over de Ejendomme med den lille Produktionskraft, medens 18 Folds Gaardene taaler en kendelig Nedgang, før de bliver urentable.

Det vilde være meget fristende at anføre enkelte af de Tabeller, som Forfatteren har udarbejdet til Belysning af dette vigtige Forhold, men Pladsen tillader det ikke, og det maa være tilstrækkeligt at henvise til selve Bogen.

Det samme gælder Underafsnittet »Ebbestrupgaard«, som omhandler den Ejendom Kaptejn Pedersen indtil for faa Aar siden selv ejede og drev, og for hvis Driftssystem og Driftsudbytte der i Fremstillingen er gjort Rede. Denne Redegørelse viser for Regnskabsaaret 1912—13 et Nettooverskud paa 14,592 Kr. til Forrentning af Ejendommens Værdi, hvilket svarer til ca. $4\frac{1}{2}$ % af 324,000 Kr. Ejendommens Areal er 149 Tdr. Td., hvoraf 135 Tdr. Ld. produktivt Areal; Nettooverskudet har altsaa med $4\frac{1}{2}$ % forrentet ca. 2400 Kr. pr. Td. Ld., hvilket maa siges at være et særdeles fint Resultat. Driftssystemet er baseret paa en intensiv Dyrkning af Foderafgrøder, ingen Brak og en stor Besætning bestaaende af 44 Køer, som malkefedes, 50—60 Ungkreaturer, som indkøbes og græsfedes i Sommerens Løb, samt ca. 175 Fedesvin, men intet Opdræt af nogen Art.

Det er sandsynligt, at denne Drift har passet godt til de naturlige Forhold og til Konjunkturerne i de nærmeste Aar forud for Krigen; men det er dog næppe dette alene og ikke engang fortrinsvis dette, der har frembragt det gode Resultat.

I sine »Bemærkninger til Resultatet« gør Forfatteren selv opmærksom paa de forskellige Forhold, som efter hans Opfattelse har været af størst Betydning, og han nævner og understreger her bl. a., at Driftslederen næsten altid har været hjemme og er gaaet fuldstændig op i sin Virksomhed.

Ja, mon det ikke er her, Hunden ligger begravet. Ved Gennemlæsningen af Kaptejn Pedersens Bog faar man netop Indtrykket af en Landmand, der gaar fuldt op i sin Bedrift, der kender hvert Dyr i sin Stald og følger dets Udvikling fra Dag til Dag, der aldrig lader noget Arbejde, som staar for Tur at udføres, vente, men altid sørger for, at hver Ting bliver gjort i rette Tid og gjort netop saaledes, som den efter hans Opfattelse bør gøres.

Man skulde mene, at Ebbestrupgaard i Kaptejn Pedersens Tid maa have været et udmærket Lærested for unge Landmænd, og det er forsaavidt beklageligt, at dette Lærested ikke

eksisterer mere. Men det vilde jo under alle Omstændigheder kun være blevet et mindre Antal Landmænd, der ad denne Vej havde faaet Lejlighed til at stifte Bekendtskab med Kaptejn Pedersens Personlighed. Gennem sin Bog har han sørget for, at mange flere kan komme til at gaa i Skole hos ham, og da han har skrevet sin Bog med samme Dygtighed, Energi og Optagethed som den, hvormed han styrede sin Gaard, saa vil et nærmere Studium af Bogen kunne blive en baade fornøjelig og nyttig Skolegang.

O. H. Larsen.

Ufrugtbarhed hos Kvæget, dens Aarsag og Behandling. Af Dyrlæge *J. Albrechtsen*. (H. Hagerups Forlag, København).

Den gennem Aarene om sig gribende Ufrugtbarhed hos vore Malkekøer og de deraf følgende Klager har foranlediget, at saavel Repræsentanter for Veterinærvidenskaben, som for den praktiske Veterinær eller Dyrlæge, har taget hele dette Spørgsmaal om Ufrugtbarhedens Udbredelse, dens Aarsager og Bekæmpelse op til grundig Undersøgelse, hvad Landbruget kun kan være taknemlig for, da hele Spørgsmaalet i høj Grad berører Kvægholdets Rentabilitet.

I nærværende Bog af Dyrlæge *Albrechtsen*, der har gjort sig det til en Hovedopgave gennem systematiske Undersøgelser og ved systematisk Behandling af Ufrugtbarhedssygdommene at anvise virkningsfulde Veje til Bekæmpelse af denne Plage, er der dels givet en ganske kort Fremstilling af hvad forskellige Forskere af dette Spørgsmaal til forskellige Tider har ment at være Hovedaarsagen til de forskellige Ufrugtbarhedsforhold hos Kvæget, og hvad de der ud fra har anvist som Midler til disses Bekæmpelse, dels en meget udførlig, instruktiv Fremstilling af de Resultater, som Forfatteren gennem mange Aars indgaaende og omfattende Arbejde er kommen til, saa vel med Hensyn til, hvor Hovedaarsagerne er at søge til den forekommende Ufrugtbarhed, som til Anvisning af Midler til dennes Bekæmpelse.

Den nærværende Bog søger — i Henhold til hele sit Anlæg og Indhold — først og fremmest sin Læsekreds blandt Veterinærer, men ogsaa Landmænd vil med Interesse og Udbytte kunne læse i hvert Fald flere af Bogens Afsnit.

Dens Hovedformaal er dels at godtgøre — paa Grundlag af et stort Undersøgellesmateriale — at den fornemlige Aarsag, Hovedaarsagen, til langt de hyppigst forekommende Tilfælde af Ufrugtbarhed (Sterilitet), der i Hovedtrækkene giver sig til Kende enten ved Kastning (Abort) eller ved en stadig Omløben

hos alle eller Flertallet af de normalt kælvende Køer, er at søge i forskellige Lidelser i Børen, Børmunden og Børhalsen, i de kroniske og skjult forløbende Affektioner i Børen, og kun i et langt mindre Antal Tilfælde i Uregelmæssigheder i Æggestokkens Bygning og Funktion (Ovarieanomal), som primær Aarsag til Steriliteten, dels i Henhold hertil at paa-pege, at Bestræbelserne i langt højere Grad end hidtil bør rettes paa gennem forebyggende Foranstaltninger at forhindre en Infektion af Fødselsvejene hos Nykælvende, og for saa vidt dette ikke lykkes, da gennem en systematisk Behandling at bringe de af forskellige Aarsager fremkomne Betændelser, der optræder i Tilslutning til Kælvningen og især til Aborter, til snarest mulig Afslutning. Om de forebyggende Foranstaltninger hedder det: »I alle de Besætninger, jeg har haft under Behandling i de senere Aar, har jeg søgt at faa indført, at Køerne kælver i Boks eller i Mangel deraf i Baase, hvis Bund er rensed fuldstændigt og desinficeret med rigelig, ren Halm, der er det bedste af alt Strømateriale, og hvoraf der maa anvendes saa rigeligt, at Lejet altid er tørt. Disse Foranstaltninger gennemføres konsekvent for hver kælvende Kø i 2—4—5 Dage efter Kælvningen. — Om Sommeren undgaas Infektionen lettest, naar Køen kælver paa Marken. — I mindre Besætninger er de anførte Reforme ofte tilstrækkelige til enten helt at hæve Steriliteten eller dog at indskrænke den betydeligt. I større, meget inficerede Besætninger, hvor de hygiejniske Forhold er mindre gode eller endda slette, kræves der et betydeligt Arbejde, før disse Forhold bliver ordnede; men det er i Reglen Spild af Tid og Ulejlighed at behandle slige Besætninger, hvor der ikke bliver truffet energiske Forholdsregler i den anførte Retning.« Herefter kommer Dyrlægens Opgave, den energiske Behandling af de foreliggende Lidelser, og hele denne Side af Sagen er gjort til Genstand for en meget indgaaende Behandling, der rummer stor og mangesidig Erfaring og giver fortrinlige Anvisninger. Sygdommene i Børen, Symptomer, Prognose og Behandling m. m. optager henvend Halvdelen af Bogens Tekst, og er ledsaget af en Række gode Illustrationer.

Selvfølgelig gøres der ogsaa Rede for Sygdomme i Ovarierne (Æggestokken), saaledes for den cystiske Degeneration af Ovariet, og under hele dette Afsnit drager Forfatteren kraftig til Felts mod den Overvurdering, der finder Sted af Virkningen af Fjærnelsen af det »persistente« gule Legeme (Klemning af Køer), idet han gør gældende, at denne Akt er et ret sammensat Begreb, og at man derfor ikke med

nogen Logik kan føre Virkningen af et af saa mange Led bestaaende Indgreb tilbage til alene eller væsentlig at hidrøre fra Udklemningen af det »persistente« gule Legeme.

Men herom staar Meningerne blandt Veterinærerne endnu delvis forskellige. Dyrslæge *Albrechtsen* lader det »persistente« gule Legeme ude af Betragtning, som en uvæsentlig Aarsag til Ufrugtbarheden. —

Bogens sidste Afsnit viser Resultatet af Behandlingen ud fra de forfægtede Hovedsynspunkter, paa en hel Række Gaarde, og dette imødeses med ikke ringe Forventning. Forfatteren gør opmærksom paa, at det opnaaede Resultat maa ses i Forhold til det Arbejde, der er lagt deri, og maa ikke betragtes som det bedste, der kan opnaas. Hovedvægten maa lægges paa, at Behandlingen indgaar som Led i den praktiske Dyrslæges daglige Arbejde, saa det kan blive udført saa tidligt og saa ofte, det er nødvendigt. — Gennem Tabeller — udarbejdede paa Grundlag af et indgaaende Regnskab over samtlige Køer — over Resultatet af 22 Besætninger — store og mindre — gennem flere Aar — 3—5 — vises, hvad der er naaet. Resultatet er — som det vel maatte ventes — ret forskelligt, men gaar dog ganske overvejende i Retning af, at det tilsigtede er naaet i større eller mindre Grad, nemlig Nedgang i Antallet af Udsættene, der er udsatte paa Grund af Ufrugtbarhed, »der er bragt ned til et Tal, der er af ganske underordnet Betydning for Besætningernes Økonomi«. — Endvidere belyses Spørgsmaalet om Forholdet mellem »Nykælvere« og »Gammelkælvere«, saaledes som disse Betegnelser her er defineret og behandlet, og det viser Tiltagen af Antal «Nykælvere» og Tilbagegang i Antal »Gammelkælvere«. Kælvningsprocenten viser ogsaa Stigning — for alle Besætninger 4—6%, men med betydelige Svingninger, men lægges Kælvningsprocenten, Procenten for Kastere, der jo har været drægtige i det paagældende Aar, og Ikke-Kælvere, af hvilke kun ca. 1% ikke var drægtige ved Slutningen af Aaret, sammen, naaes der dog en Drægtighedsprocent af ca. 85—90. Forskellige Forhold inden for de store Besætninger, hvor til Eks. »Lønningen standses i 4 à 5 Maaneder fra første August« hidrager til at gøre Billedet uklart, navnlig vedrørende Forholdet om Indskrænkning af Tiden mellem 2 Kælvninger, der i de 18 af de 22 Besætninger er bragt noget ned. Fremgangen er størst i de mindre Besætninger.

Kritiken over denne Bog vil blandt Fagmænd sikkert forme sig forskelligt, men dens Indhold rettelig tilegnet vil

ubestridelig være ensbetydende med et vægtigt og betydeligt Bidrag til virkningsfuld Bekæmpelse af Ufrugtbarhed hos Koen.

Axel Appel.

Det danske Hedeselskab 1866—1916. Et Jubilæumsskrift af Professor *C. Nyrop*. Udgivet af Det danske Hedeselskab. 230 Sider i Kvart. (Københ.).

Andelsbevægelsen i Danmark. Udgivet af Andelsudvalget, udarbejdet af Sekretær *H. Hertel*. 1. Hefte. 48 Sider. Skriftet vil udkomme antagelig i 12—14 Hefter efter Tid og Lejlighed, hvert paa 48 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Undersøgelser over Fremgangsmaader til Bestemmelse af Jordens Reaktion. Af *Harald R. Christensen*. 101. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. 83 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Aarsoversigt over Smørbedømmelserne for 1915. Udgivet af Forsøgslaboratoriet. 88 Sider i Kvart. (Københ.).

Aarbog 1915. Udgivet af Maribo Amts økonomiske Selskab. (Nykøbing F.).

Beretning om den 2-aarige Konkurrence mellem veldrevne og vellønnende hele Landbrug paa Lolland-Falster 1913—15. Udarbejdet af Konsulent *Georg Engel*. 45 Sider. (Maribo).

Beretning om Statsdyrskuekommissionens Virksomhed i Aaret 1915. I. Statshingsteskuerne og Hesteavlscentrene. 179 Sider. II. Statstyreskuerne. 78 Sider. III. Landboforeningernes Dyrskuer og de provinsielle Fællesforeningers Dyrskuer. 57 Sider. Udgivet paa Landbrugsministeriets Foranstaltning. (Københ.).

Korthorsracen. Stambog over Kofamilier. I. Af *Hans Duborg*. Udgivet af Fællesledelsen for Sydvestjyllands Kvægavlforeninger. 130 Sider. (Ribe).

Næsgaards Bogen. III. Udgiven af Foreningen »Gamle Næsgaardianere«. 92 Sider. (Københ.).

Tyende- og Daglejerlønnen i Landbruget 1915. Udgivet af Det statistiske Departement. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 51. Bind 2. Hefte). 49 Sider. (G. B. N. F. Københ.).

Mindre Meddelelser.

† Landbrugskonsulent *R. Chr. Effersøe*. Den 23. Marts døde, 59 Aar gammel, Færøernes mangeaarige Landbrugskonsulent *Rasmus Christoffer Effersøe*. Han var født i Trangisvaag, tog 1879 Landbrugseksamen paa Landbohøjskolen, var en kort Tid Assistent hos Docent *Fjord* og i 5 Aar Godsforvalter i Sverige. Til Færøerne vendte han tilbage i 1884 og udnævntes senere til Øernes Landbrugskonsulent. »Dimmalætting, Amtstidende for Færøerne«, giver ham et meget smukt Eftermæle. Bladet skriver bl. a.: »I 1886 udkom en Bog om Landbruget og Husdyrbruget paa Færøerne samt om Midler til Husdyrbrugets Fremme. Den unge Landbrugskandidat *R. Chr. Effersøe* gav herigennem et med megen Omhu tilrettelagt, dygtigt og grundlæggende Arbejde paa det Felt, hvor hans egentlige Livsgerning faldt Det var ikke alene et i pekuniær Henseende overmaade daarligt aflagt, men tillige et meget vanskeligt Hverv, *Effersøe* paatog sig, da han blev Landbrugskonsulent paa sine Fødeøer, fordi Landbrug og Husdyrbrug var stivnet i de middelalderlige Former. Der maatte energisk og dygtigt Arbejde til for at faa Gang deri. Ved Foredrag omkring paa Øerne forsøgte *Effersøe* at vække Folks Interesse og aabne deres Øje for nye og bedre Driftsmaader, men det var vanskeligt af faa Folk med, og det pinte ham ofte. Som Konsulent var

det hans Hovedopgave at vejlede, men Landmændene maatte selv tage Initiativet til Ændring i Driftmaaden. *Effersøe* havde ofte den Glæde at kunne yde Hjælp, og han forstod som faa at give gode og kloge Raad. Naar vort Landbrug har kunnet hævde sig som et bærende Erhverv ved Siden af Fiskeriet, da kan man i mangt og meget takke *Effersøe* derfor. I de senere Aar har han været med til gennem korte Landbrugskursus at sætte Landbrugere i Stand til bedre at udnytte deres Bedrift, og som Medlem af Landbokommissionen har han øvet en ikke ringe Indflydelse paa de Forslag om Ændringer i vor Landbolovgivning, som denne Kommission har fremsat.«

Effersøes Virksomhed omfattede ikke alene Landbruget, men han har — skriver Bladet — »paa mange Maader beriget vort lille Samfund, levet for det og ofret sig for det«.

Den ekstraordinære Kreaturtælling Februar 1916. I Ugen den 21.—28. Februar blev der afholdt en ekstraordinær Kreaturtælling her i Landet ligesom Tilfældet var den 15. Maj i Fjor. De forskellige Tidspunkter, paa hvilke de to ekstraordinære Tællinger er foretagne, vanskeliggør selvfølgelig en Sammenligning mellem dem, idet Tilgangen af fødte Dyr for en væsentlig Del falder i de tidlige Foraarsmaaneder og saaledes kunde paavirke Tællingsresultatet i Fjor, men ikke i Aar.

Det samlede Antal Heste og Føl var ved Februartællingen i Aar 515.400 og ved Majtællingen i Fjor 525.700. Tilbagegangen er altsaa ca. 10.000 Stkr. Da der kun har fundet en ringe Udforsel Sted i det paagældende Tidsrum, hænger denne Tilbagegang uden Tvivl for en væsentlig Del sammen med det valgte Tidspunkt for Tællingen; derpaa tyder det, at Tilbagegangen udelukkende falder paa de to yngste Grupper: Føl og Plage. Den forholdsvis ubetydelige Nedgang i Hestebestanden vil utvivlsomt være mere end opvejet, naar vi naar Maj Maaned i Aar og alle drægtige Hopper har folet.

Hvad Hornkvæget angaar, var Tallet i Aar ca. 2.289.800 Stkr. mod 2.416.500 Stkr. i Fjor. Tilbagegangen, der altsaa er ca. 127.000 Stkr. eller godt 5 pCt., har udelukkende ramt de to Grupper: Stude og Tyre samt Malkekøerne, hvorimod der har

været nogen Tilvækst i de yngre Grupper: Kalve og Kvier over 1 Aar, som ikke har kælvet. Antallet af Malkekøer og Stude og Tyre var ved de to Tællinger:

	1916	1915	Tilbagegang	
			absolut	i pCt.
Malkekøer	1.142.046	1.281.547	ca. 139.500	10.6
Stude og Tyre	136.786	156.173	- 19.300	11.8

De Malkekøer, der er slagtede, hører for de flestes Vedkommende sikkert til den daarlige Ende, og det er derfor en Fordel for Landmændene, at de har kunnet blive af med dem til høje Priser. Anderledes vil det stille sig, hvis det viser sig, at Nedgangen fortsættes, og man begynder at sælge bort af de gode Køer, men man tør dog sikkert gaa ud fra, at de fleste Landmænd ikke vil gøre dette.

Antallet af Svin var i Aar ca. 1.983.200 Stkr. mod 1.918.600 Stkr. i Fjor. Der var saaledes en Fremgang i den samlede Svinebestand paa ca. 64.600 Stkr. eller 2.6 pCt. Medens Antallet af Orner og Søer er nogenlunde det samme som ved Majtællingen i Fjor, er det inden for Grupperne Fedesvin og navnlig Grise under 4 Maaneder, Fremgangen har fundet Sted. Sandsynligheden taler stærkt for, at Fremgangen inden for Svinebestanden vil fortsætte sig.

For Faarenes Vedkommende stiller Forholdet sig saaledes: ved Tællingen i Aar var der ca. 254.400 Faar og Lam mod ca. 533.000 Stkr. i Fjor. Tilbagegangen har altsaa været over 50 pCt., men dette skyldes selvfølgelig, at Tællingen i Aar foregik 2^{1/2} Maaned tidligere end i Fjor. De i Foraarets Løb fødte Lam kunde komme med ved Majtællingen 1915, men ikke ved Februartællingen 1916. Tallene tjener saaledes nærmest kun til at vise, hvilken Rolle det valgte Tællingstidspunkt kan komme til at spille med Hensyn til Tællingsresultaterne.

Alt i alt tør det sikkert siges, at Februartællingen ikke giver Anledning til Ængstelse, men tværtimod viser, at vort Landbrug har disponeret ædrueligt.

Spekulationen i Landejendomme i Finland har i den senere Tid været meget stærk inden for de forskellige Befolkningsklasser. Den uhyre Prisstigning paa Brænde har givet Anledning til en ekstra Savvirksomhed, der efterhaanden har udviklet sig til en ligefrem Skovrydning, og en stor Mængde Landejendomme er solgte til Folk uden for Landbruget, der uden Hensyn til Ejendommenes fremtidige Tarv søger at ud-

nytte Konjunkturerne det mest mulige. Da man ikke ad Lovgivningens Vej kan dæmme op for Spekulationen, har den finske »Lantbruksstyrelse« for nyligt udsendt et Cirkulære til samtlige Landboforeninger, i hvilket den stærkt fremhæver Spekulationens Farer for Landbrugets Udvikling og henstiller til dem hver inden for sin Kreds at henlede Landmændenes Opmærksomhed paa disse Farer samt søge i Forstaaelse med Landmændene at faa gennemført Foranstaltninger til at standse Spekulationens Vækst. Det angives imidlertid ikke, hvilke Foranstaltninger der kan tænkes iværksatte for med Held at modarbejde den skadelige Spekulation.

Statskonsulent i Maskinbrug. Landbrugskandidat *Anton Christensen*, der i 1912 konstitueredes som Konsulent med Hensyn til Landbrugsredskaber og -Maskiner, er fra 1. April d. A. ansat som Statskonsulent i Maskinbrug. Fra samme Tidspunkt at regne er Ingeniør *C. L. Feilberg* fritaget for det ham i 1912 overdragne Hverv som midlertidig Konsulent med Hensyn til Kraftmaskiner og Installationer af faste Anlæg.
